

PRED 150 ROKMI ZOMREL WILHELM VON TEGETTHOFF

Patrik DERFIŇÁK

Wilhelm von Tegetthoff

Rakúske cisárstvo, ani neskoršie Rakúsko-Uhorsko nepatrilo medzi námorné mocnosti. Napriek sa postupne i medzi jeho predstaviteľmi objavilo v tejto oblasti viacero zaujímavých osobností, ktoré sa zapísali do dejín stredoeurópskeho priestoru. Medzi nich patrili Wilhelm von Tegetthoff, jeden z najvýraznejších veliteľov v celej histórii rakúskeho námorníctva a spolu s poľným maršalom Radetzky aj na bojiskách reálne úspešný vojak. Narodil sa 23. decembra 1827 v Maribore (dnes Slovinsko). Už od trinástich rokov sa začal pripravovať na povolanie námorného dôstojníka. Habsburská monarchia mala pomerne obmedzený prístup k moru. Disponovala však vhodným vzdelávacím zariadením pre lodných dôstojníkov. Wilhelm von Tegetthoff sa tak stal študentom ško-

ly pre námorných kadetov v Benátkach. Úspešne ju ukončil v roku 1845 a následne prechádzal klasickým služobným postupom v rôznych dôstojníckych hodnostiach na viacerých plavidlách. V roku 1854 získal vlastnú loď, keď ho menovali kapitánom na lodi Elisabeth. O tom, že jeho schopnosti využívali nadriadení vo viacerých smeroch, svedčí napríklad poverenie viesť výskumnú výpravu skúmajúcu niektoré oblasti Egypta. Hlavným cieľom tohto podujatia bolo získavanie informácií spojených s budovaním Suezského prieplavu a mapovaní situácie na pobreží Červeného mora. Habsburská monarchia mala záujem na vybudovaní prieplavu a z jej územia pochádzali aj viacerí investori, ktorí podporili projekt finančne. Išlo o veľmi exponovaný priestor, kde sa stretali najmä záujmy Anglicka a Francúzska, preto sa s výpravou vedenou Wilhelmom von Tegetthoffom následne spájalo podozrenie zo špionáže.

Celkový význam rakúskeho vojenského námorníctva nebol z pohľadu európskych mocností veľký. Napriek tomu sa do bojov zapojilo napríklad v priebehu druhej šlezvickej vojny, ktorá sa odohrávala v roku 1864 ako stret Pruska a Rakúska, členov Nemeckého spolku s Dánskom o Šlezvicko. Vojna bola vyprovokovaná pokusom Dánska o včlenenie Šlezvicka do dánskeho štátu. V konečnom dôsledku išlo o neúspešnú snahu. Do bojov s Dánskom sa zapojila aj malá rakúska flotila, ktorá pod velením Wilhelma von Tegetthoffa operovala v Severnom mori. V poslednej fáze vojny došlo k stretu s dánskymi plavidlami. V bitke pri Helgolande sa dve rakúske zastarané fregaty, sprevádzané menšími pruskými plavidlami stretli s podstatne modernejšími a lepšie vyzbrojenými nepriateľskými loďami. Dánske lode blokovali prístup k nemeckým mestám Hamburg a Brémy. Útok rakúskej flotily mal za cieľ túto blokádu prelomiť. Napriek značnej nevýhode sa Wilhelmovi von Tegetthoffovi

odvážnym útokom a rýchlym priblížením podarilo do istej miery eliminovať väčšiu palebnú silu súpera. V konečnom dôsledku i napriek poškodeniu vlastných lodí dosiahol v bitke nerozhodný výsledok, keď protivník nakoniec ustúpil k dánskemu pobrežiu. Súčasne tak dosiahol aj hlavný cieľ operácie, teda prelomenie námornej blokády nemeckých miest. Za tento úspešný boj mu bola udelená hodnosť kontraadmirála, ktorú získal ako jeden z najmladších v histórii.

Ešte výraznejší úspech dosiahol počas prusko-rakúskej vojny v roku 1866. V rámci zápasu s Talianskom, ktoré vystupovalo ako pruský spojenec, o kontrolu nad Jadranským morom, sa v bitke pri ostrove Vis (dnes Chorvátsko) stretol s početne silnejšou a technicky podstatne vyspelejšou talianskou flotilou. Táto bitka bola zaujímavá z viacerých dôvodov. Tým najvýraznejším však zostala skutočnosť, že v nej taliansky veliteľ Persano stratil tri lode, z toho dva moderné obrnené krížniky, pričom zastaraná a celkovo výrazne slabšia rakúska flotila nestratila ani jednu loď.

Opis tejto bitky priniesli noviny v celej monarchii, ako doklad hrdinstva rakúskych námorníkov a vojakov. Ako zaznamenali: „18. júla v prístave Pola (dnes Pula, Chorvátsko) kotviace rakúske lode pod velením kontraadmirála Tegetthoffa dostali správu, že talianska flotila opustila Anconu a zaútočila na Liss na dalmátskom pobreží. Na druhý deň, 19. júla 1866 opustil Tegetthoff kotvisko. Jeho vojnová flotila pozostávala z nasledujúcich lodí: dvoch veľkých, troch stredných a dvoch malých krížnikov, jednej radovej vojrovej lode, šiestich fregát, siedmich delových člnov, dvoch väčších kolesových parníkov a dvoch parných člnov slúžiacich na doručovanie správ. Nasledujúci deň ráno dorazila flotila k Lissu. Okolo desiatej hodiny stáli dve nepriateľské flotily oproti sebe. Talianska flotila sa skladala z lodí: 12 ťažkých krížnikov (medzi nimi aj v Amerike postavený „Affondatore“, z ktorého dvoch silných delových veží mohli strieľať až 300 funtové gule), ďalej to boli tri ľahké pancierové krížniky, osem fregát, šesť parníkov a tri dopravné lode. Spolu 32 talianskych lodí proti 25 rakúskym. Menšia flotila na základe rýchleho rozhodnutia vyrazila proti silnejšej pričom rozkaz rakúskeho veliteľa bol jasný: „Nepriateľské lode dobehnúť a potopiť“.“

Wilhelm von Tegetthoff v tejto bitke využil veľmi starý, ešte zo staroveku známy spôsob boja, keď úmyselne narazil svojimi plavidlami do nepriateľských lodí a tak prerazili ich trup. V tomto prípade túto taktiku však uplatnil predovšetkým ako východisko z núdze. Zastarané delá na lodiach jeho flotily nemali taký dostrel ako tie talianske. Navyše kvôli menšiemu kalibru neboli z väčšej vzdialenosti ani schopné preraziť pancier nepriateľských lodí. V každom prípade k senzačnému víťazstvu rakúskeho veliteľa prispela aj neschopnosť talianskeho admirála. Dobové záznamy ďalej uvádzali: „Z talianskej strany začala paľbu loď „Principe di Carignano“, na ktorej velil viceadmirál Vacca, pričom vzápätí začali strieľať všetky lode. Talianske krížniky zaútočili na rakúske, no bez väčšieho úspechu. Najviac sa sústredili na rakúsku radovú vojnovú loď „Kaiser“, predpokladali totiž, že to je nepriateľská veliaca loď. Tá sa však vyhla útokom, poškodila dva nepriateľské krížniky a iba s malými škodami našla útočisko v prístave na Lisse. Zatiaľ však skutočná veliaca loď „Ferdinand Max“, na palube ktorej bol Wilhelm von Tegetthoff, postupne vyradila z boja tri talianske krížniky a potopila pancierovú fregatu „Ré d'Italia“. Tento okamih opisovali ako otrasný. Rakúska admirálska loď prerazila jej trup a krásna loď sa rýchlo začala potápať. Približne 600 námorníkov a vojakov, ktorí boli na jej palube v panike sčasti poskákalo do mora, sčasti sa držalo lán a plachiet, no nikto im v prebiehajúcom boji nemohol pomôcť. Ďalší taliansky krížnik začal horieť a celá loď vybuchla. Slávna „Affondatore“, od ktorej sa v jej prvej bojovej akcii čakali zázraky, sa nijako nevy-

znamenal. Po strate jednej z bojových veží musela z boja ustúpiť. Na tejto lodi bol taliansky veliteľ admirál Persano. Tomu sa pri ústupe podarilo zachrániť iba malú časť námorníkov z „Ré d'Italia“. Za to, i za stratu lodí a bitky bol admirál v Taliansku postavený pred vojenský súd. Ten ho síce oslobodil, no jeho kariéra sa skončila.“

Nečakané víťazstvo prinieslo Wilhelmovi von Tegetthoffovi ďalšie povýšenie, tentokrát do hodnosti viceadmirála a viaceré vysoké vyznamenania. Uznanie mu umožnilo začať pracovať na celkovom vylepšení a potrebnej modernizácii rakúskeho námorníctva. Aby získal potrebné poznatky podnikol aj študijnú cestu po krajinách Európy a do USA. Popri tom bol súčasne poverený aj neľahkou úlohou dopraviť telo popraveného mexického cisára Maximiliána späť do vlasti. V rokoch 1867 – 1870 zastával funkciu hlavného veliteľa rakúsko-uhorského vojnového loďstva. Na toto miesto a celkovo realizáciu náročnej modernizácie flotily však musel zo zdravotných dôvodov rezignovať, pričom 7. apríla 1871 vo Viedni zomrel. Nečakaný odchod v tom čase iba 43-ročného talentovaného taktika a veľmi vynaliezavého veliteľa mal výrazne negatívny vplyv na ďalší proces budovania rakúsko-uhorského vojnového námorníctva. Jeho meno sa zachovalo, keď po ňom neskôr pomenovali celú triedu rakúsko-uhorských vojnových lodí. Jednou z nich bola aj bitevná loď Tegetthoff. Postavili ju v lodeniciach v Terste (Triest, Taliansko) a na vodu spustili tesne pred prvou svetovou vojnou roku 1912. Počas nej sa loď zúčastnila na viacerých operáciách, napríklad v máji roku 1915 útoku na taliansky prístav Ancona. V roku 1918 sa podieľala táto 152 metrov dlhá loď vyzbrojená 46 delami s 1087 námorníkmi na neúspešnom pokuse o prerazenie blokády v Otrantskej úžine. Po vojne túto loď prevzalo Taliansko, no v rokoch 1924 – 1925 bola zošrotovaná a spolu s ňou sa z aktívnej služby vytratilo aj meno admirála Wilhelma von Tegetthoffa.

Použitá literatúra:

A lissai tengeri csata. In *Vasárnapi ujság*, roč.13, 1866, č. 34, s. 443 – 444.

NEUHOLD, Helmut. *Österreichs Helden zur See*. Styria Verlag Wien – Graz – Klagenfurt : Styria Verlag, 2010, s. 108 – 139. ISBN 978-3-222-13306-0

SCHÖNDORFER, Ulrich. *Wilhelm von Tegetthoff*. Wien : Bergland Verlag, 1958. 71 s.